

Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)

CAN ACUN

- Irak ve Suriye’de etkinlik kuran İŞİD nasıl ortaya çıkmıştır?
- Örgütün temel felsefi nasıl şekillenmiştir, amaçları nelerdir, liderliği kimlerden oluşmaktadır?
  - El-Kaide ile nasıl ayrılmıştır?
- Bölgede geçici bir fenomen mi yoksa kalıcı bir unsur mudur

İŞİD fenomeni tüm dünyayı esir almış durumda. Son zamanlarda Suriye’de kurmaya çalıştığı etkinlik ve Esed’e muhalif güçlerle çatışmasından ötürü adından söz ettiren örgüt, Irak’ta iç savaşı andıran görüntüler yaşanmaya başlaması ve Başbakan Maliki’ye bağlı birliklerin dağılıp önemli Sünni kentlerin çok kısa sürede düşmesi ile mercek altına alınmış oldu. Örgütün amaçları ve kimliğine dair kamuoyunda kafa karışıklığı varken, İŞİD’in Irak ve Suriye’de kısa sürede oluşturduğu etkinlik, liderliğine ve gücünü nereden aldığına dair, el-Kaide ile olan rekabeti ise felsefesine dair sorular oluşturmuş durumda. Elinizdeki Perspektif İŞİD’in bundan sonraki eylemlerinin daha iyi anlaşılması adına kamuoyunda yaygın sorulara yanıt vermeye çalışmaktadır.

TARİHÇE: EBU MUS’AB EZ-ZERKAVİ İLE BAŞLAYAN İLK DÖNEM

Irak ve Şam İslam Devleti (*Devlet’ul İslamiyye fi’l Irak ve Şam*), kısaca İŞİD olarak isimlendirilen yapının tarihçesi, İslam dünyasında Sovyet işgaline verilen bir cevap olarak tezahür eden “cihad” anlayışına dayan-

maktadır. Teorisi Abdullah Azzam tarafından oluşturulan ve organizasyonel anlamda Usame Bin Ladin tarafından küresel bir boyut kazandırılan “cihad” anlayışı, ABD’nin Irak’ı işgal etmesinin ardından buraya kanalize olmuştur. 2003 yılındaki ABD ve Koalisyon güçlerinin işgalinin ardından başlayan Sünni direniş, Ebu Mus’ab ez-Zerkavi liderliğinde El-Kaide unsurlarının direnişin bir parçası haline gelmesine neden olmuş ve ardından İŞİD’i var eden sürecin yaşanmasını beraberinde getirmiştir.

Ez-Zerkavi, ABD’nin Afganistan’ı işgal etmesiyle birlikte oradan ayrılarak İran üzerinden Irak’ın kuzeyine geçmiş, o tarihlerde o bölgede bulunan Ensar el-İslam grubu ile bir süre hareket etmiştir. ABD’nin Irak’a müdahalesiyle birlikte Saddam Yönetimi kısa sürede düşmüş, ülkede ciddi bir güvenlik boşluğu oluşmuştur. Bunda ABD’nin Irak ordusunu lağvetmesi ve o sırada boşta kalan pek çok cephaneliğin yağmalanması da etkili olmuştur. ABD’nin ülkenin tamamında kontrolü kısa sürede ele geçirmesinin ardından düşük yoğunluklu çatışma süreci başlamış, ardından ise ülkenin tamamen kaosa sürüklenmesi uzun sürmemiştir. ABD güçlerine

Can ACUN

SETA Dış Politika Direktörlüğü’nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Yeditepe Üniversitesi Siyasete Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde yüksek lisans yapmıştır. Kanada’da Kültürler Arası Dialog eğitimi almıştır. Mısır’da Kahire Türkiye Araştırmalar Merkezi’nde ve SETA Kahire’de Mısır üzerine çalışmalar yapmıştır. Halen SETA Ankara’da Mısır ve Ortadoğu üzerine çalışmaktadır.

karşı başlatılan saldırılar bir anda yayılmış ve özellikle ülkenin Sünni bölgelerinde ciddi bir direniş başlamıştır.

Bu direnişin sahada en organize ve başarılı yapılarından birisi Ebu Mus'ab ez-Zarkavi komutasındaki "Cemaat et-Tevhid ve'l Cihad" adlı grup olmuştur. Afganistan'dan gelmiş olması itibariyle uluslararası cihadi networkle bağlantısı olan Zarkavi, kısa sürede ülkeye yabancı savaşçıların girişini sağlamıştır. Afganistan'da iken Usame bin Ladin'in kurduğu yapı Zerkavi'yle irtibata geçmiş ve birlikte hareket edilmeye başlanmıştır. Burada ABD güçlerine karşı savaşmak için gelenlerin bir kısmı Afganistan, Çeçenistan, Bosna, Keşmir gibi cephelerde daha önce savaşmış olan tecrübeli savaşçılar iken, diğer bir kısmı ise Arap ve İslam dünyasının dört bir tarafından ilk "cihadi" deneyimini yaşayacak olan gençlerden oluşmaktadır. Kısa sürede Irak'a yüzlerce savaşçı girerek bu gruba katılmaya başlamıştır.

2004 yılına gelindiğinde Zarkavi, El-Kaide merkezine direk olarak biatını (bağlılığını) açıklayarak grubun adını *Tanzim el-Kaide fi Bilad er-Rafideyn* (İki Nehir Arası El Kaide/Irak-Mezopotamya El Kaidesi) olarak değiştirmiştir. Bu süreçte, kısaca "Irak El Kaidesi" (IEK) diye anılan grup, gücünün zirvesine ulaşmış ve ABD ile işgal güçlerine karşı çok büyük saldırılar gerçekleştirmeye başlamıştır. Sahada bulunan diğer Sünni direniş gruplarının aksine IEK'si kullandığı profesyonel savaş taktikleri ve disiplinli yapısıyla kısa sürede ülkedeki en büyük silahlı yapıya dönüşmüştür. Bu dönemde el-Anbar Vilayeti başta olmak üzere ülkenin bazı önemli Sünni bölgelerinden ABD ve Irak güvenlik güçlerini çıkararak kendi adına büyük bir başarıya imza atmıştır.

Bu arada IEK'sine yönelik, sık sık Iraklı olmadığı eleştirilerine cevaben, örgüt, Iraklı tabana daha fazla yayılmanın yolları aranmaya başlamış, 2006 yılının başlarında Mücahidler Şûra Konseyi oluşturularak sahadaki bir takım diğer Sünni direniş gruplarıyla ortak bir çatı oluşturulmuştur. Bu dönemde başkent Bağdat'ın Azamiye, Kazimiye, Ebu Garib gibi bölgelerine kadar alan hakimiyeti kurma noktasına gelmişlerdir. Ancak 2006 yılının Haziran ayında Ebu Mus'ab ez-Zarkavi'nin ABD'nin hava saldırısında hayatını kaybetmesi örgüt için önemli bir dönüm noktası olmuştur.

EBU HAMZA EL-MUHACİR VE IRAK İSLAM DEVLETİ DÖNEMİ

Ebu Mus'ab ez-Zarkavi'nin öldürülmesinin ardından Ebu Hamza el-Muhacir onun yerine geçmiştir. Irak'ta son dönemlerde etkileri iyice artmaya başlayan Şii unsurlar, o dönemlerde ABD ordusuyla birlikte Sünnilere karşı operasyonlara dahil olmaya başlayınca örgütün birincil hedefi haline gelmişlerdir. Ebu Hamza el-Muhacir, Mücahidler Şûra Konseyi'ne (*Meclis Şûra el-Mucahidin fi al-Irak*), Sahabelerin Askerleri (*Cund El-Sahaba*), Fatihler Ordusu (*Ceyş El-Fatihin*), Ebu Ömer El-Ensari liderliğindeki Muzaffer Mezhep Ordusu (*Ceyş El-Tâife El-Mansura*) gibi bir kaç grubu daha katarak 2006 yılı sonunda Irak İslam Devleti'ni ilan etmiş,¹ bu yeni yapılanmanın başına ise Ebu Ömer el-Bağdadi getirilmiştir. El-Mücahir ise Savaş Bakanı olmuştur.

2007 yılına varıldığında ABD işgal güçlerine yönelik saldırılar ve mezhep savaşı artmaktayken ABD ise Irak'taki güçlerinin başına David Patreaus'u getirerek yeni bir savaş stratejisi oluşturmuştur. Yeni Bush Doktrini² çerçevesinde ABD daha fazla gücü Irak'a getirmiş, Sünni bölgelerde ise özellikle aşiretlerden ve bir takım direniş gruplarını ikna ederek "Sahva (Uyanış) Konseyleri" oluşturarak direnişi çökertmeye çalışmıştır. Bu yeni strateji etkili olmuş, sahadada bulunan Irak İslam Devleti (İİD) ve Ensar el-İslam hariç, neredeyse geriye kalan bütün gruplar silah bırakmış; dahası maaşa bağlanarak Sahva Konseylerine katılmış ve bu gruplara karşı ABD askerinin yanında savaşmaya başlamışlardır. ABD'nin bu yeni politikası Irak'taki direnişe büyük bir darbe vurmuş, İİD 2007-2009 aralığında sahip olduğu gücü neredeyse tamamen yitirmiştir. Bunda İİD'nin diğer gruplara yönelik sert tutumu, mutlak biat istemesi ve yerel halka karşı bazı sert tutumları da sebep olmuştur.

IRAKLILAŞMA VE BAAS İTTİFAKI

Kadrolarının büyük bir kısmını yitirip operasyonel kabiliyetini büyük oranda kaubeden İİD, bu tarihlerden

1. Ufuk Ulutaş, Halid Hoca, "Suriye, Devrim mi Bölünme mi?", *SETA Analiz*, no. 95 (Mayıs 2014).

2. TC Dışişleri Bakanlığı, "ABD'nin Yeni Irak Stratejisi Konusunda Başkan Bush'un Konuşması hk" *Bakanlık Açıklaması*, no.5 (11 Ocak 2007).

sonra yeniden yapılanmaya girmiş; o sıralarda Irak ordusuna da katılmalarına izin verilmeyen eski Baasçılara bir af çıkararak tevbe etmeleri halinde harekete katılabileceklerini ilan etmiştir. Bu süreçte eski Baas kadrolarından bir kısmı İİD'ye katılmıştır. Aynı dönemde yurtdışından gelen yabancı savaşçı sayısında yaşanan azalma da, İİD'yi gittikçe Iraklı savaşçıları bünyesine almaya ve üst düzey noktalara getirmeye sevk etmiştir. Bu sıralarda eski Baas Ordusu'nda general olan Hacı Bekir yapıya katılmış, askeri yetenekleri ile örgütte yükselmeye başlamıştır. Hacı Bekir'in de etkisi ile bu dönemde yeniden organize olma süreci başlamış ve yeni taktikler geliştirilmiş; finansal kaynaklar oluşturularak yeni bağlantılar kurulmuş; Sahvalara yönelik yıpratıcı saldırılar ve suikastler başlatılmıştır. Hacı Bekir, etkinliği sebebiyle İİD'nin Şûrasına kabul edilmiştir. Bundan kısa bir süre sonra ise Ebu Ömer el-Bağdadi ve Ebu Hamza el-Muhacir toplantı yaparlarken güvenlik güçlerince bir baskına uğramış, 24 saat süren çatışma sonucu ikisi de 2010 yılında ölü ele geçirilmiştir. Bu arada Şûra'da bulunan diğer isimlerden bir kısmı daha bir kaç hafta içerisinde Irak Güvenlik Güçleri ve ABD ordusunca ele geçirilmiştir. Şûra'da ise Hacı Bekir ve öteden beri Şûra'ya eklemlediği kendi kadrosundan eski Baasçılar belli bir çoğunluğa ulaşmıştır.

EBU BEKİR EL-BAĞDADI DÖNEMİ VE EL-KAİDE İLE AYRIŞMA SÜRECİ

Hacı Bekir örgütte daha önce önemli bir pozisyonu olmayan Ebu Bekir el-Bağdadi'yi Şûra'ya biat edilmesi için sunmuş, bu ismin El-Kaide merkezce de kabul göreceğini söyleyerek kendi kadrosunun da desteğiyle biat edilmesini sağlamıştır. Ebu Bekir el-Bağdadi'nin getirilmesiyle El-Kaide merkez rapor istemiş, bu kişinin geçmişi, güvenilirliği ve liyakatinin yeterli olup olmadığını, meşveretin gözetilip gözetilmediğini sormuştur. İİD Ebu Bekir el-Bağdadi'nin Şûra tarafından seçildiğini, güvenilir, liyakatli ve ehil olduğunu merkeze bildirmiş, eğer isterlerse değiştirebileceklerini söylemiştir. El-Kaide Merkez ise yerel yapıların bu anlamdaki kararlarına çok müdahale etmeme anlayışı doğrultusunda yeni liderliği kabul etmiştir. Ayrıca

2011 yılında Usame bin Ladin'in ABD güçlerince öldürülmesinin ardından Ebu Bekir el-Bağdadi, yeni seçilen Eymen ez-Zevahiri'ye biatını yenilemiş ve El-Kaide'nin bir parçası olmaya devam etmiştir.

Bu dönemde İİD'yi etkileyen iki önemli bölgesel gelişme olmuştur. Suriye'de Arap Baharıyla birlikte başlayan yeni bir süreç ortaya çıkmış; zamanla çatışmaya evrilen bu kriz, burada yeni bir iç savaşı başlatmıştır. Yine aynı dönemde ABD güçleri de Irak'ı terketmiş, İİD ise yeniden toparlanma evresine girmiştir. Sahvalar'a ve Irak Güvenlik güçlerine yönelik Sünni bölgelerde suikast ve bombalı saldırılar düzenlemeye başlamıştır. O dönemde hâlâ İİD saflarında bulunan özellikle Suriyeli yabancı savaşçılar El-Bağdadi'nin yönlendirmesiyle birlikte Suriye'ye geçmeye başlamış; bu da İİD'yi Suriye'de bir grup kurmaya itmiştir. Bunun için El-Kaide Merkez'le de görüşülmüş, Suriye'ye geçecek kişilerin El-Kaide ismini ve bağlantılarını açıklamamaları kaydıyla yeni bir grup kurmaları kararlaştırılmıştır. Bu kararlar "Nusret Cephesi" (*Cebhet'un Nusra li Ebliş Şam fi-Sahat'il Cihad*) adlı grup kurulmuş; başına ise Zarkavi döneminden beri Irak'ta savaşan Fatih Ebu Muhammed el-Cevlani geçirilmiştir.

El-Cevlani kısa sürede Suriye'de çok güçlü bir yapı kurarak rejime karşı etkili operasyonlar gerçekleştirmiştir. Suriye'deki diğer grupların aksine, oldukça tecrübeli ve organize olan bu grup, Suriye rejimine karşı kısa sürede muhalefetin en güçlü gruplarından birisi haline gelmiştir. Ancak Suriye'ye doğru başlayan yabancı savaşçı akını ve güçlü finansman desteği, Esed rejiminden ele geçirilen silahlar ve cephanelikler ve hem Suriye'de hem de dünyada büyük bir üne kavuşması, İİD'de rahatsızlığa sebep olurken, İİD Cevlani'ye Nusret Cephesi'ni feshetmesini ve İİD'e bağlılığını açıklamasını talep etmiştir. El-Cevlani ise bunu reddetmesi üzerine Hacı Bekir ve İİD'nin Iraklı bazı liderleri Suriye'ye geçerek Nusret Cephesi'nin kontrolünü ele geçirmeye çalışmış ve El-Bağdadi'ye biat toplamaya başlamıştır. Bir süre sonra ise El-Bağdadi Suriye'ye gelerek Irak ve Şam İslam Devleti'ni (İŞİD) ilan etmiştir.

El-Kaide Merkez ve Eymen el-Zevahiri İİD'nin Irak'ta, Nusra'nın da Suriye'de kalmaya devam etmesi-

ni; El-Bağdadi ve El-Cevlani bir yıl boyunca gruplarının başında kalmaya devam etmesini; bir yıl sonra ise yeni bir değerlendirmeyle Şûra kararıyla devam edip etmeyeceklerine karar verileceğini duyurmuştur. Her iki grubun da birbirini desteklemeye devam etmesi gerektiğini, aradaki ihtilaflara yönelik hakem olarak (*Abrar eş-Şam*'ın kurucularından) Ebu Mus'ab es-Suri'yi atadığını açıklamıştır. Bu kararı Nusret Cephesi kabul ederken IŞİD reddetmiş ve Suriye'de kalmaya devam edeceğini açıklamıştır. Gerek El-Kaide Merkez, gerekse Suriye'deki isimler ve gruplar IŞİD'i kararından vazgeçirmeye çalışsa da bir sonuç alınamamıştır. IŞİD Nusret Cephesi'nin o zamana kadar elde ettiği askeri ve parasal kaynaklara el koymuş; ardından Nusret Cephesi'nin aksine diğer gruplardan toplu biatlar alıp kendisine katılmalarını istemiştir. O dönemlerde özellikle Nusret Cephesi'ne katılmak için onaya sahip olmayan yabancıların ve cihad bölgelerine ilk defa gelen gençlerin katıldığı Muhacirler ve Ensar Grubu, IŞİD'e katılmışlardır.

En başta bu grubun lideri olan (Gürcistan'ın Pankisi Vadisi'nden olan etnik bir Çeçen) Ömer eş-Şişani IŞİD'e tam biat etmemekle birlikte destekleyeceğini söylemiş; daha sonra ise tam biat vermiştir. Yine o dönemde Nusret Cephesi'nde bulunan yabancı savaşçıların da bir kısmı IŞİD'e geçmiştir. Taraf tutmak istemeyen bir çok farklı muhacir (yabancı savaşçı) grup kendi gruplarını kurmuştur. Bu durum bir süre böyle devam etmiş; bir çözüme ulaşabilmek için müzakereler sürmüştür. Ama IŞİD bu çözümlerin hepsini reddetmiştir.

IŞİD mensuplarının özellikle bu süreçte karıştığı bir takım olaylar sonrasında diğer grupların Şeriat mahkemesi talebini kabul etmemesi, kendi adamlarının sadece kendi mahkemesinde yargılabileceğini söylemesi gerilimi daha da artırmıştır. Dahası IŞİD kurulan ortak Şeriat mahkemelerini tanımayıp, kendi Şeriat mahkemelerini kurmaya başlamıştır. IŞİD kendisinin "devlet" olduğunu; diğer gruplarınsa örgüt ya da cemaat olduğunu, aynı statüde olmadıklarını ifade etmiştir. Zamanla bu durum ciddi gerilimlere yol açmış, Ocak ayına gelindiğinde ise IŞİD'in bazı *Abrar* mensuplarına ve liderlerine yönelik tutuklama, işken-

ce ve cinayetleri muhaliflerin IŞİD'e toplu bir biçimde karşı koymasına sebep olmuştur.

Bu süreçte IŞİD'in beyni olarak bilinen Hacı Bekir Suriye'nin kuzeyinde İslam Cephesi'nin bir parçası olan *Liva et-Tevhid* grubu tarafından öldürülmüş; El-Bağdadi ise kurtulmayı başarmıştır. Suriye'de muhaliflerin etkili olduğu pek çok yerde halk ve diğer gruplar IŞİD'e karşı ayaklanarak IŞİD'i pek çok yerden çıkarmıştır. Buna karşın IŞİD, Rakka ve El-Bab civarında toparlanmış; buralardan diğer muhalif grupları çıkarmış; Haseke civarındaki muhalifleri de ya kendisine katılma ya da öldürmekle tehdit etmiş ve orada da hakimiyet kurmuştur. Son dönemlerde ise IŞİD Deyr ez-Zor'a yönelmiş, muhaliflerin hakim olduğu bölgeleri ele geçirmeye çalışmıştır. Suriye Rejimi muhaliflere karşı savaşmaya başlayan IŞİD'e yönelik ciddi bir saldırıda bulunmamaktadır. IŞİD de aynı şekilde saldırılarını Suriye Rejimi'nden daha çok muhaliflere karşı yöneltmiştir. Bunda özellikle Irak'a uzanan sınır bölgesinde hakim olma isteği de vardır. Zira o bölgelerde daha çok muhalifler etkindir. Irak için önemli bir faydası olmayacak diğer bölgelerden ise büyük oranda çekilmiştir.

El Kaide örgütü lideri Eymen Zevahiri'nin Mayıs 2014 başlarında yayımladığı "*Şam'daki mücahitlerinin akan kanının durmasına şahitlik*" başlıklı mesajı, ne El-Kaide ağı içerisindeki sürtüşmeyi bitirebilmiş ne de Suriye'deki çatışmaları durdurabilmiştir. IŞİD, sözcüsü Ebu Muhammed Adnani kanalıyla, "El-Kaide emirine özür" başlıklı bir mesaj yayınlamış; Adnani, Zevahiri'ye yönelik sert ve keskin bir dil kullanarak Nusra Cephesi'ni açıkça hedef almıştır.³ İki taraf arasında askeri, psikolojik ve medya savaşının dozu artarak devam etmiştir.

IŞİD'İN IRAK'TA ETKİNLİK KAZANMASI

ABD'nin 2011 yılında Irak'tan çekilmesinin ardından İran'ın da desteği ile ülkede otoriter bir hükümlanlık kurmaya başlayan Başbakan Nuri El-Maliki'ye, özellikle Kürtler ve Sünniler'den yoğun bir tepki oluş-

3. Muhammed Ebu Rumman, "El Kaide ile IŞİD arasındaki anlaşmazlığın boyutları", *Al Jazeera Türkçe*, 2 Haziran 2014.

maktaydı. Maliki'nin etnik ve sekteryen politikalarını artırması; Bağdat başta olmak üzere büyük kentlerin demografisi ile oynayarak Şii unsurları bu bölgelere yerleştirmesi; Sünni politikacılara yönelik baskıları ve Kürt bölgesine yönelik politikaları tepkilerin dozajının artmasına ve Irak'ın bütünlüğü tehdit eder bir hale gelmişti. Irak'ta etnik-sekteryen çatışma ve güç mücadelelerinin artarak devam ettiği bir süreçte, 30 Nisan 2014'te genel seçimler sonucunda Maliki'nin Kanun Devleti Kolisyonu'nun seçimleri tekrar kazanması ise bu anlamda ülkedeki tartışmaları hararetlendirmişti.

ABD işgalinden bu güne koalisyon güçleri ile çatışan, ardından Maliki ve Şii milislere karşı mücadele veren İŞİD, son dönemlerde Maliki'nin baskılarından ve mezhepçi politikalarından bunalan Sünni Arap aşiretlerinin de desteğini almaya başlayarak sahada etkinlik kazanmıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş da İŞİD'in etkinliğini Irak'ta artırmıştır. Maliki'nin ABD İşgal komutanı Petraus döneminde uyguladığı Sunni aşiretleri destekleme programının bitirilerek bu aşiretlere yönelik menfi politikalar izlenmesi de İŞİD'e olan desteği artırmıştır.

Bunlarla birlikte İŞİD'in Suriye-Irak sınırında etkili olması, elde ettiği mali kaynak, silah, mühimmat ve adamları Irak'a da kanalize etmesiyle büyük çaplı operasyonlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu zamanla Irak Ordusu'nu çöküşe sürüklemiş ve Sünni bölgede toplu bir ayaklanmayı tetiklemiştir. En son yaşanan Musul operasyonu, Tikrit ve diğer önemli Sünni kentlerin düşüşü, İŞİD'in yanı sıra bir takım Sünni grupların hızlı ilerleyişi, bu uzun süreli stratejinin bir sonucudur.

İŞİD'İN LİDERLİĞİ

İŞİD'in mevcut lideri Ebu Bekir el-Bağdadi'dir. İŞİD güçlü bir Şûra konseyine sahiptir ve bu Şûra konseyi bütünüyle Iraklılar'dan oluşmaktadır. Şûra'nın en önemli isimlerinden Hacı Bekir geçtiğimiz Ocak ayında Suriye'de, bir diğer isim Ebu Abdurrahman el-Belawi el-Anbari ise Musul operasyonunu yönettiği sırada girdiği çatışmada öldürülmüştür. İŞİD'in en medyatik isimlerinden olan Ebu Muhammed el-Adnani eş-Şami, adından da anlaşılacağı üzere Suriye asıllıdır (İd-

lib). Medyada yer alan açıklamaların büyük bir kısmı kendisine aittir ve güçlü bir hitabeti vardır. Ebu Eymen el-İraki eski Baasçıdır ve İŞİD'in bir süre Lazkiye taraflarındaki lideri olmuştur. Muhaliflere karşı saldırıları düzenlemekle itham edilmektedir. Ebu Ali el-Anbari de yine eski Baasçıdır ve Şûra'daki kilit isimlerdendir.

Suriye'de İŞİD'in en üst düzey askeri komutanı Ömer eş-Şişani'dir ve büyük çaplı operasyonları yürütmektedir. Halihazırda Deyr ez-Zor'a yönelik operasyona liderlik etmektedir. Amir Rafdan Deyr ez-Zor'da eski Nusra lideridir ve Nusra'dan ayrılarak İŞİD'e katılmış, beraberinde Nusra'dan el koyduğu milyonlarca doları da götürdüğü iddia edilmiştir. Konoko Petrol kuyularını da İŞİD'e vermek istemiş, bu Nusra'yla İŞİD'in çatışmaya başlamasına sebep olmuştur. İŞİD'in yine medyatik yüzlerinden birisi, geçtiğimiz yaz Suriyeli Alevi tır şöförlerini infaz eden ve Anbar civarındaki pek çok operasyonda yer alan "Ebu Wahib"tir. Hali hazırda rütbesi yükseltilmiş ve İŞİD'in Bağdat'ın güney bölgelerinin liderliğine getirilmiştir. Ebu Ömer el-Kuveyti, ses kaydı medyaya düşmüş, Taliban'ı tekfir eden bir isimdir. İŞİD'de kadılık görevi yapmaktadır. Ebu'l Esir, Halep bölgesi sorumlusu ve Suriyeli'dir. İŞİD'in Humus Valisi olan Ebu Uveyd, geçtiğimiz günlerde muhalifler tarafından öldürülmüştür. Kuzey Afrikalı olan Ebu Usame el-Mağribi, İŞİD'in askeri komutanlardandır ve bir kaç ay önce muhaliflerle girdiği bir çatışmada öldürülmüştür.

İŞİD'İN GÜCÜ VE ULUSLARARASI İTTİFAK AĞI

Bugün İŞİD'in Suriye'deki binlerce savaşçısının ciddi bir kısmı yabancısıdır. Irak'ta daha yerli bir profile sahiptir; halk ve aşiretlerle de iletişimleri daha güçlüdür. Buna karşın Suriye'de halk destekleri yok denecek kadar azdır. İŞİD'in tepe kadrosu büyük oranda eski Baasçılardan oluşur ve yönetici kadroda Iraklı olmayanlara neredeyse hiç yer verilmez. Yabancılar sahada askeri komutanlık ya da kadılık gibi noktalara getirilse de karar mercii her zaman Iraklılardan oluşan Şûra Konseyi'dir.

İŞİD bugün El Kaide'nin küresel çapta sahip olduğu desteği kendi saflarına çekmeye çalışmaktadır. El Kaide'nin diğer kollarından biat almaya çalışarak on-

ları kendi grubuna katma girişimleri olmuştur. Şu zamana kadar bu gruplardan hiçbirisi IŞİD'e biat açıklamamıştır. Lübnan'da bilinmeyen bir grup ile Filistin'de duyulmamış bir grup hariç, bu yönde bir biat açıklanmamıştır. Ürdün'de Selefî akımın Ebu Muhammed Makdisi ve Ebu Katade gibi Filistin kökenli anahtar isimleri, Nusra Cephesi'ni desteklemiş; Mağrip'teki cihatçı liderlerden Hasan Kettani, IŞİD'e karşı Nusra'nın yanında yer aldığını açıklamıştır.⁴

Buna karşın IŞİD bu grupların içinde sahip olduğu sempatanlar vasıtasıyla grupları bölerek kendisine biat etmelerini sağlamak yönünde bir politika izlemektedir. Mısır'da *Ensar Beyt el-Makdis* ve Gazze merkezli *Mücahidler Şûra Konseyi* adlı gruplar arasında belli bir sempatiye sahiptir. Bunun yanında Tunus *Ensar eş-Şeria* adlı grup, IŞİD'e en çok sempatisi olan grup olarak bilinmektedir; yine de bu grup, IŞİD'e biat açıklamamıştır. Buna karşın Libya *Ensar eş-Şeriasi* El Kaide Merkeze bağlılığını korumaktadır. Yine Endonezya ve diğer Uzakdoğu ülkelerinde, IŞİD belli bir desteğe sahiptir. Avrupa'da yaşayan Müslüman gruplar arasında da IŞİD belli bir etki oluşturmayı başarmıştır. IŞİD El-Kaide Merkezin etkisini kırıp küresel cihadın lideri olmaya soyunmaktadır.

El Kaide'nin karizmatik ve etkili liderlerinin öldürülmesi IŞİD'in etkinliğinin artırmasında önemli rol oynamıştır. Usame Bin Ladin ölçeğinde bir ismin yokluğu örgütte büyük bir boşluk oluştururken, görece El-Kaide'nin merkezi zayıflayıp çeşitli ülkelere dağılmış kolları güçlenmiş; merkez ile kollar arasındaki farklı eğilimlerin yanında grup ve yaklaşımlar arasında

da değişiklikler ortaya çıkmıştır. Örgütün merkezinin ABD'nin ana hedefi olmasının da etkinliğini azaltan önemli bir unsur olduğu söylenebilir.⁵

IŞİD yerel ölçekte Irak ve Suriye'deki Sünnî hatında askeri gücü ve çok sert, acımasız taktikleriyle mezhepsel söylemini devam ettirerek hakimiyetini artırmaya çalışırken, küresel çapta da cihadi hareketin desteğine sahip olmayı arzulamaktadır. IŞİD'in ortaya koyduğu hedefler çok büyük olsa da liderliği, etkili bir şekilde çalıştığı gözükken komuta-kontrol yapısı, atıldığı taktiksel adımlar, ısrarla hayatta kalıp yeniden toparlanabilme kabiliyeti ve El-Kaide'nin örgütsel mantığıyla eski Baas'ın acımasız ve baskıcı yönetim ve askeri yöntemlerini benimseyerek gün geçtikçe alan kazanmakta olduğunu göstermektedir.

Arap Baharı'nın ilk dönemlerinde şiddet içermeyen halk isyanları ile diktatörlerin devrilmeye başlamasının en büyük kaybedeni olarak El-Kaide gösterilmiş; ancak sonrasında yaşanan karşı devrim ile siyasal İslam'ın alanın daratılması ve ona yaşam hakkı tanınmaması cihadi anlayışların yükselmesi ile sonuçlanmıştır. Şimdi IŞİD bu politikaların sonucu ile İran'ın desteği ile Maliki'nin uyguladığı mezhepçi politikaların bir karşıt gerçekliği olarak yükselmektedir. IŞİD'in kendi dışındaki tüm diğer unsurlardan mutlak itaat istediği ve bunu elde edemezse bu gruplarla çatışmaya gireceği gözlemlenmiştir. Bundan hareketle IŞİD'in bölgedeki etkinliğini ve kalıcılığını Irak'ta şu an ittifak halinde bulunduğu diğer Sünnî-Arap unsurlar ile olan ilişkisinin belirleyeceğini söylemek mümkündür.

4. Muhammed Ebu Rumman, "El Kaide ile IŞİD".

5. Muhammed Ebu Rumman, "El Kaide ile IŞİD".

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara
Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire
21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985